

Week 13

Sunday 29 March 2009

Iets van 'waarde'

Ik ben een beetje 'Treky'. Voor wie niet weten wat dat is - ik ben een liefhebber van Star Trek. Dat komt misschien omdat ik in mijn jonge jaren graag naar 'The Thunderbirds' keek en boekjes las over astronomie en ruimtevaart. In ieder geval vind ik het prachtig als ik 'The Enterprise' uit het ruimtedok zie komen en onbekende werelden tegemoet zie snellen op warp-snelheid.

In de film 'Generations. Two Captains. One Destiny' (J.M. Dillard) komt captain James T. Kirk van U.S.S. Enterprise NCC-1701-B in een tijdsnexus terecht. Een verwoestend energielint geeft doorgang naar dit land waar je zielstevreden bent en 'in de vreugde'. Je geeft nergens meer om. Je wilt alleen nog maar in de nexus blijven en wilt nooit meer terug. Je kunt overall heen, naar het verleden en naar de toekomst. De tijd speelt geen rol meer. Kirk wordt dood gewaand. Achttien jaar later moet captain Jean-Luc Picard van de U.S.S. Enterprise NCC-1701-D het opnemen tegen een waanzinnige die in de nexus wil komen ten koste van miljoenen levens op de planeet Veridian 4. In een discussie zegt deze tegen Picard: "Tijd is een roofdier dat op ons loert!" Picard: "Ik zie de tijd liever als een metgezel op onze reis die ons van elk moment laat genieten, omdat het uniek is. Wat we achterlaten telt minder dan hoe we geleefd hebben. Tenslotte zijn we maar stervelingen." Zijn tegenspeler: "U misschien. Maar ik verkies de eeuwigheid." Tegen zijn wil komt nu ook Picard in de nexus terecht en ontmoet daar Kirk. Hij probeert Kirk over te halen om hem te helpen en die geeft toe. Hij is steeds op zoek geweest naar zijn 'Antonia', maar kan haar nooit krijgen. Kirk: "Niets is hier echt. Niets telt hier. Op de brug van de Enterprise beteken je iets. Ik zal je helpen. Spock zou het onlogisch gevonden hebben... maar ik doe het." Bij de reddingsoperatie verliest Kirk (opnieuw) het leven, maar voor hij sterft zegt hij: "Het is gelukt. We hebben iets betekend. Het is het minste wat ik kon doen voor een collega."

Nu een heel ander verhaal. Dat van Arwen in The Lord of the Rings. Zij woont in het huis van haar vader heer Elrond in de vallei Rivendel en wordt verliefd op Aragorn. Als (half)elf geniet zij onsterfelijkheid, maar ze kiest voor een sterfelijk bestaan met Aragorn. Dit zeer tegen de zin van haar vader in: "Je zult de bitterheid van de sterfelijkheid moeten proeven door het zwaard of door het langzaam vervliegen van de tijd. Aragorn zal sterven ook al is hij nu het toonbeeld van luister. Je zult kwijnen in duisternis en twijfel als een winternacht zonder sterren." Maar Arwen komt niet op haar voornemen terug. Ze verklaart Aragorn haar liefde. Aragorn: "Je zei dat je je aan me zou binden en daarmee je onsterfelijkheid zou willen opgeven." Arwen: "Daar houd ik mij aan. Ik deel liever één leven met jou dan dat ik alle era's van deze wereld alleen moet trotseren. Ik kies voor een sterfelijk leven." Aragorn: "Dat kun je me niet schenken." Arwen: "Ik kan het schenken aan wie ik wil net als mijn hart."

Waarom deze verhaaltjes over captain Kirk en halfelf Arwen? Ze kwamen bij mij op toen ik het begrip 'waarde' bij Whitehead bestudeerde. In de wiskunde zijn we gewoon om te zeggen dat x in bijv. de functie $f(x)=x^2+x-3$ een waarde heeft van (pak weg) 5 of 231 of... vul maar in. Waarde heeft dus te maken met het concreet eindige en bepaalde en figureert in een groter geheel - de totaliteit. Whitehead die een groot wiskundige was, past dit ook toe op gebeurtenissen (actual entities). "All value is the gift of finitude..." Iets van waarde is altijd een 'togetherness' van eindige feiten (en ook mogelijkheden). Het heeft iets van een mozaïek waarin elk steentje een betekenisvolle plek heeft gekregen. Paterns of assemblage! Waarde bestaat bij de gratie van decisie, limitatie en restrictie - begrippen overigens die in zijn filosofie een eigen scherp omschreven betekenis hebben. Er is altijd een samengaan van eindigheid en waarde. Whitehead: "Restriction is the price of value." Het is opvallend dat slechts weinig filosofen zo systematisch over het begrip 'waarde' hebben gesproken. Ik denk dat Whitehead gelijk heeft. Intuïtief weten we allemaal dat het waar is. Kirk vond het niet in de tijdsnexus en Arwen vond het niet in elfenland... Iets van waarde is uniek, onherhaalbaar en eindig. Dat geldt voor een gebeurtenis en voor een kunstwerk en voor de man die tegen zijn geliefde zegt: "Ik houd van jou."

tags: Whitehead; waarde